

NEW YORK EYALET MAHKEMESİ TMSF / EROL AKSOY TENFİZ KARARININ KARŞILIKLILIK ŞARTI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

(An Evaluation of New York State Court's Enforcement Judgment on TMSF /Erol Aksoy within the Scope of Reciprocity Requirement)

Yrd. Doç.Dr. Zeynep ÇALIŞKAN*

ÖZET

Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun, karşılıklılık şartını yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde asli bir şart olarak kabul etmektedir. Karşılıklılık şartının tespiti uygulamada sorun yaratmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada TMSF /Erol Aksoy tenfiz kararı çerçevesinde New York Eyalet Hukukundaki yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler açıklanmıştır. Bu dava, Türkiye ile New York Eyaleti arasında yabancı mahkeme kararlarının tenfizi konusunda hukuki ve fiili mütakabiliyetin bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Karşılıklılık, Yabancı Mahkeme Kararının Tenfizi, New York Eyalet Hukuku, mütakabiliyet, tenfiz.

Abstract

Turkish Private International Law and Procedural Law Act stipulates reciprocity as a main condition for enforcement of foreign judgments. In practice, examining the condition of reciprocity is a problematic issue. Thus, this study explains the recognition and enforcement of foreign judgment in New York State within the scope of TMSF / Erol Aksoy enforcement decision. This case shows that a statutory and de facto reciprocity exist between the New York State and Turkey pertaining to enforcement of foreign judgment.

Keywords: Reciprocity, Enforcement of Foreign judgment, New York State Law, mutuality, recognition and approval.

* Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Türk Milletlerarası Usul Hukukunda, yabancı mahkeme kararlarının tenfiz edilmesinde, karşılıklılık (mütekabiliyet) şartı aranmaktadır. Ancak uygulamada bu koşulun gerçekleşmemesi durumunda yabancı mahkeme kararını tenfiz etmek isteyen davacının kişisel menfaati ihlali edilmektedir. Bu çalışmada, New York Eyaleti Yüksek Mahkemesi tarafından TMSF lehine verilen Türk mahkemesi kararının tenfizine ilişkin karar bağlamında, New York Eyaleti Hukukundaki yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler değerlendirilmiştir. TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, New York Eyaleti ile Türkiye arasında yabancı mahkeme kararlarının tenfizi konusunda hukuki ve fiili karşılıklılığın bulunduğunu göstermektedir.

I. Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Karşılıklılık Koşulu

A. Türk Hukukunda

Türk Hukukunda yabancı mahkeme kararların tanınması ve tenfizi, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun (MÖHUK) m. 50-59 arasında düzenlenmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin taraf olduğu birçok uluslararası anlaşmada, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler yer almaktadır¹. Yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi için aranan şartlar ön şartlar ve asli şartlar ayrımı yapılarak iki başlık altında incelenmektedir². Bu şartların kümülatif olarak bir arada bulunması gerekmektedir. Bu çalışmada, tenfiz için aranan karşılıklılık şartı incelendiğinden diğer şartlar sadece belirtilmiştir. Buna göre, yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi için aranan ön şartlar şunlardır³:

1. Yabancı bir mahkeme kararı olmalıdır;
2. Karar, hukuk davasına ilişkin olmalıdır;
3. Kararın kesinleşmiş olması gerekir.⁴

Asli şartlar ise;

1. Karşılıklılık olması gerekir;

¹ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman-Figanmeşe, Milletlerarası Özel Hukuk, 2. Baskı, İstanbul 2014, s. 466; Nuray Ekşi, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, İstanbul 2013, s. 31-35; Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, Milletlerarası Özel Hukuk, 12. Bası, İstanbul 2012, s. 605.

² Vahit Doğan, Milletlerarası Özel Hukuk, 3 Baskı, Ankara, Şubat 2015, s. 106-111, Pelin Güven, Tanıma-Tenfiz Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, 2013, s. 27-28; Ekşi, s. 109, s. 157; Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 470, s.478.

³ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 470-511.

⁴ Ekşi, s. 109-149.

2. Yabancı ilam, Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu bir konuya ilişkin olmamalıdır,
3. Kararın aşkın yetkili mahkemeden verilmemiş olması gerekir⁵;
4. Yabancı mahkeme kararının Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması gerekir,
5. Karar, davalının savunma haklarına riayet edilerek verilmiş olmalıdır⁶.

Hukuk davasına ilişkin kesinleşmiş bir yabancı mahkeme kararının tenfizi için aranan asli şartlardan biri, kararın verildiği ülke ile Türkiye arasında karşılıklılık (mütekabiliyet) olmasıdır. Vurgulamak gerekir ki, bu şart, yabancı mahkeme kararının tanınmasında aranmaz⁷. MÖHUK m. 54 (a)'ya göre, Türkiye Cumhuriyeti ile ilamın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilamların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması gerekir. Diğer bir ifadeyle, yabancı bir mahkeme kararının Türkiye'de tenfiz edilebilmesi için, Türk Mahkemesi kararlarının da o ülkede tenfiz edilebilir olması gerekmektedir.

MÖHUK m. 54, akdi (ahdi), kanuni ve fiili mütekabiliyet hallerinden birinin var olmasını yeterli görmektedir⁸. Yabancı ilamın Türkiye'de tenfiz edilebilmesi için ilamın alındığı devletle Türkiye arasında ya ilamların tenfizine dair bir anlaşma veya o devlette Türk mahkemesi kararlarının tenfizine imkan veren kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması gerekir. Türk hakimisi her somut olayda re'sen karşılıklılık olup olmadığına bakmak zorundadır⁹. Tarafların bu konuda talepte bulunması gerekmez. Ayrıca belirtmek gerekir ki, mütekabiliyet şartı, tenfizin talep edildiği an dikkate alınarak tespit edilmelidir¹⁰.

Kanuni karşılıklılığın gerçekleşebilmesi için, kararın verildiği ülke hukukunda yabancı ilamların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmü bulunmalıdır. Ayrıca bu ülke hukukundaki tenfiz şartları, "Türk Hukukundakine eşit veya benzer ağırlık-

⁵ Aşkın (aşırı, exorbitant) yetki hususu, MÖHUK'un 54/b maddesi hükmünde, " ilamın dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisinin bulunmaması şeklinde" kaleme alınmıştır. Yabancı mahkemenin yetkisinin aşkın (aşırı) yetki olup olmadığının incelenmesi, davalının bu konuda itiraz etmiş olması şartına bağlıdır. Detaylı bilgi için bkz: Ekşi, 234-242; Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 495-497; Ergin Nomer, Devletler Hususi Hukuku, Yenilenmiş 21. Bası, İstanbul 2015, s. 503-505.

⁶ Nomer, s. 513-514.

⁷ Ekşi, s. 157.

⁸ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 480; Ekşi, s. 161.

⁹ Ekşi, s. 164.

¹⁰ Ekşi, s. 157; Bilgin Tiryakioğlu, Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi, Ankara 1996, s. 76; Çeliker, Erdem, s. 626.

ta” olmalıdır¹¹. Diğer bir ifadeyle, Türk mahkemesi kararları ilgili yabancı devlette, bu yabancı devlete ait kararların Türk tenfiz hukukunda tabi olduğu şartlara nispetle, önemli ağırlıkta engel ve güçlüklerle karşılaşmadan tenfiz edilmekte ise, bu devlette karşılıklılık gerçekleşmiş olur. Eşdeğerlilik değerlendirilmesi yapılırken, tenfiz şartlarının aynı ve tek tek eşitliği aranmaksızın, tenfiz şartlarının genelini kapsayan bir değerlendirmeye mütekabiliyet konusunda karar verilmelidir¹².

Uluslararası anlaşmalarda veya kanunlarda yabancı mahkeme kararlarının tenfize ilişkin karşılıklılık şartı kabul edilmiş olmasına rağmen, özelde Türk mahkeme kararları, fiilen tenfiz edilmiyor ise, bu halde karşılıklılık şartı yerine gelmemiş kabul edilmelidir.¹³ Fakat bir Türk mahkemesi kararının tenfizinin tenfiz edilecek ülke hukukuna göre haklı sebeplerle reddi ayrı bir konudur. Bu durum fiili karşılıklılığı etkilemez¹⁴. Ayrıca, akdi ve kanuni mütekabiliyet olmasına rağmen, ilgili devlette, Türk mahkemesi kararlarının tenfize ilişkin bir talep olmadığı için, henüz bir uygulamaya rastlanılmamış olması, fiili karşılıklılığın olmadığı anlamına gelmemelidir¹⁵.

Akdi, kanuni veya fiili mütekabiliyet hallerinden birinin gerçekleşmiş olması, Türk hakimi tarafından re’sen göz önünde bulundurulmuş aslı bir tenfiz şartıdır. Dolayısıyla, Türk mahkemelerinin konuyla ilgili detaylı bir araştırma yapmasını gerekmektedir. Bu bağlamda, mahkemeler, doğrudan Adalet Bakanlığı Uluslararası İlişkiler Genel Müdürlüğü’nden yardım alabilir. Mahkemeler, ayrıca Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi çerçevesinde, yabancı ülke makamlarından veya ilgili devletin Türkiye’deki elçilik veya konsolosluklarından yardım alabilir¹⁶. Bunun yanında, mahkemeler bilirkişilik veya “hukuki mütalaa” yönteminden faydalanabilir. Önemle belirtmek gerekir ki, mahkemeler mütekabiliyetin tespiti açısından hangi yöntemi kullanmış olursa olsunlar, kendi takdir yetkileri çerçevesinde konuya ilişkin karar vermektedirler. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 13.6.1990 tarihli kararı¹⁷ ve Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün görüşleri de bu doğrultuda olup, Adalet Bakanlığı tarafından yapılan değerlendirmelerin bağlayıcı olmadığı, mütekabiliyete ilişkin değerlendirmelerin mahkemenin takdirinde olduğu vurgulanmıştır¹⁸.

¹¹ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 482.

¹² Ergin Nomer, Milletlerarası Usul Hukuku, 2009, s. 159.

¹³ Nomer, s. 511; Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 488; Doğan, s. 112.

¹⁴ Çelikel, Erdem, s. 626.

¹⁵ Nomer, Milletlerarası Usul Hukuku, s. 157; Doğan, s. 112-113; Nomer, s. 511.

¹⁶ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 489; Ekşi, s. 164-165.

¹⁷ HGK, E. 1990/13-3, K. 1990/347, T. 13.6.1990: XVI (1990) 9 YKD, s. 1282-1286; Nuray Ekşi, Milletlerarası Nitelikli Davalara İlişkin Mahkeme Kararları, İstanbul 2007, s. 261-264.

¹⁸ Detaylı bilgi için bkz: Ekşi, s. 168-169.

Tüm bunlara ilaveten, yabancı ülke hukuklarında yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda yapılan önemli değişikliklerle karşılıklılığa ilişkin uygulamadaki sorunlar, sözü edilen şartının kaldırılmasının yerinde olacağını göstermektedir¹⁹. Gerçekten, yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde aranan karşılıklılık şartı siyasi bir kriterden öte değildir²⁰. Yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde devletler arasında siyasi ilişkilerle bağlantılı olan mütekebbiliyet şartının aranması, tenfiz davasının davacısının kişisel menfaatini ve mahkemeye erişim hakkını engellemektedir. Dolayısıyla, uygulamada karşılıklılık şartının yerine getirilip getirilmediğine ilişkin problemler de dikkate alındığında, Türk hukukunda, yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde karşılıklılık şartı aranmamalı sonucuna ulaşılır.

B. Amerikan Hukukunda

Belirtmek gerekir ki, Amerikan hukukunda elli eyaletin ayrı yargı sistemi ve bir de federal yargı sisteminin bulunmasından dolayı, milletlerarası usul hukuku alanındaki bir çok konu hakkında farklı kurallar bulunmaktadır. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda federal bir yasal düzenleme bulunmadığı gibi, Amerika Birleşik Devletleri, bu konu ile ilgili uluslararası herhangi bir anlaşmaya da taraf değildir. Dolayısıyla, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi, müşterek hukuk (*Federal Common Law*) ve eyaletlerin kanuni düzenlemeleri çerçevesinde değerlendirilmektedir²¹.

Müşterek hukuk'ta comity doktrini kabul edilmektedir. Bu doktrine göre, eyaletler kendi istekleri doğrultusunda hakkaniyet ve nezaket gereği yabancı mahkeme kararını tenfiz edebilir. Amerikan hukukunda comity doktrini, *Hilton / Guyot*²² kararı ile kabul edilmiş olup, eyalet mahkemeleri yasal zorunluluk olmadan, nezaketen ve isteğe bağlı olarak yabancı mahkeme kararını tanıyıp, tenfiz kararı vermektedirler²³. Bu doktrine göre, adil ve usulüne uygun işlem ve yargılama ilkesini kabul eden yetkili yabancı mahkeme tarafından usulüne uygun olarak verilen kararlar tanınmalı ve tenfiz edilmelidir. Müşterek hukukta kabul edilen comity doktrini ve ilgili önemli davalar, milletlerarası usul hukukuna ilişkin derleme olarak kabul edeceğimiz üçüncü restatement'da yer almakta olup, restatement'lar Amerikan hukukunun önemli kay-

¹⁹ Aynı görüş için bkz: Ekşi, s. 174-177.

²⁰ Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, İstanbul, 1982, s. 88; Nomer, s. 511-512; Doğan, s.111-112.

²¹ Ronald A. Brand, The Continuing Evolution of U.S. Judgments Recognition Law, Legal Studies Research Paper Series, Working Paper No. 2015-37, 2015, s. 4; Yusuf Çalışkan, Yabancı Mahkeme Kararlarının Amerikan Hukuku'nda Tanınması ve Tenfizi, E-Akademi Dergisi, Mart 2006, Sayı 49; Yuliya Zeynalova, The Law on Recognition and Enforcement of Foreign Judgment: Is it robken and How do we fix it?, 31 BERKELEY J. INT'L LAW, 150, (2013), s. 155-156.

²² *Hilton v. Guyot*, 159. U.S. 113 (1895).

²³ Brand, s. 7.

naklarındadır. Zira müşterek hukuk sistemini kabul eden bu ülkede, *restatement*'lar müşterek hukukunun teoride ve pratikte nasıl uygulandığını göstermektedirler²⁴.

Amerikan hukukunda, konu ile ilgili 1962 tarihli *Uniform Foreign Money Judgment Recognition Act* (Paraya İlişkin Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınmasına Dair Yeknesak Kanun) ve 2005 tarihli *Uniform Foreign-Country Money Judgments Recognition Act* (Paraya İlişkin Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınmasına Dair Yeknesak Kanun) çıkarılmıştır. Eyaletlerin bir çoğu, 1962 tarihli Yeknesak Kanunu aynen veya değiştirerek kabul etmiştir. 2005 tarihli kanun, 1962 tarihli kanun ile esaslı benzerlikler taşımakla beraber, bir takım yeni değişiklikler de getirmiştir²⁵.

Altı çizilmesi gereken nokta, Amerikan hukukunda yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi, federal hukuktan ziyade eyalet hukuklarında düzenlenmiştir. Eyaletler, genellikle, 1962 veya 2005 tarihli yeknesak kanunları örnek alarak konuyla ilgili düzenlemeler yapmıştır. Düzenleme yapmayan eyaletler ise müşterek hukukta kabul edilen *comity* doktrinini uygulamaktadırlar.

C. New York Eyalet Hukukunda

Federal hukuk alanında yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda kanuni bir düzenleme bulunmamasından dolayı, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde, hangi eyalette tenfiz isteniliyorsa, o eyaletin konuyla ilgili düzenlemesi uygulanacaktır²⁶.

Çalışmamız kapsamında New York mahkemesi kararının, Türkiye'de tanınması ve tenfizi söz konusu olduğu için, New York eyaletinin konuyla ilgili yasal düzenlemelerinin incelenmesi ve buna göre, karşılıklılığın gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespit edilmesi bir zorunluluktur. *Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 14.5.1996* tarihinde verdiği bir kararında, yabancı ilamın verildiği Amerikan'ın Alabama eyaletinde Türk mahkemelerinden verilen ilamların tenfizini engelleyen veya mümkün kılan hukuki durumun araştırılması gerektiğini belirtip, araştırma yapılmadan verilen kararı bozmuştur²⁷. Dolayısıyla, Alabama eyaleti gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nin bir eyaleti olan New York eyaletinin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizeine ilişkin hukuki düzenlemelerinin incelenmesi bir zorunluluktur.

New York eyaletinde yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda, New York Medeni Usul Kanunu ve Kurallarında (*New York Civil Practice*

²⁴ Yusuf Çalışkan, *Türk Tabiiyetinde olan Kişiler ile ilgili Davalar Işığında Amerikan Milletlerarası Yargılama Hukukundaki Bazı Temel Kavramlar*, TBB Dergisi, Sayı 62, 2006; Brand, s. 14.

²⁵ Zeynalova, s. 156-158; Brand, s. 20.

²⁶ David D. Siegel, *Conflicts*, 2nd Ed., West Nutshell Series, 2003, s. 342-343.

²⁷ *Yargıtay 2. HD, 1996/2955 E, 1996/5085 K, 14.5.1996*, www.turkavukatlar.com/15953/birlesik-devletleri-dilekce-karsilikli-mutekabiliyet, (çevrimiçi) 12.8.2015; Ekşi, s. 161.

Law and Rules, CPLR) özel bir düzenleme yer almaktadır. Bu kanunun (CPLR) 53. maddesinde, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinin New York mahkemeleri tarafından yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır²⁸.

Her yıl New York eyaletinin kanunlar ihtilafı hukuku ve milletlerarası usul hukukuna ilişkin genel düzenlemeleri ve mahkeme kararlarını içeren değerlendirilmelerin yer aldığı Syracuse Üniversitesi tarafından çıkarılan Syracuse Hukuk Dergisinde (Syracuse Law Review) de belirtildiği üzere, New York eyalet mahkemelerinin, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine bakış açısı lehte ve “liberal” dir. Diğer bir ifadeyle, New York eyaleti mahkemeleri, yabancı mahkeme kararlarına karşı pro-tenfizci bir yaklaşım içindedir²⁹.

Vurgulanması gerekli önemli bir husus ise, New York eyalet hukukunda, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde, karşılıklılık şartının aranmıyor olmasıdır. 2012 yılında Prof. Dr. Ronald A. Brand tarafından yapılan “*Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*” adlı çalışmada belirtildiği üzere, genel olarak karşılıklılık ilkesi, Amerikan hukukunda yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde aranmamaktadır. Bu çalışmada hangi eyalet düzenlemelerinde, karşılıklılık şartının arandığı belirtilmiştir. Buna göre, Florida, Idaho, Maine, North Carolina, Ohio ve Teksas eyaletleri, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde karşılıklılık şartını takdire bağlı bir şart olarak kabul etmişlerdir. Yalnızca Georgia ve Massachusetts eyaletleri, karşılıklılık şartını zorunlu bir şart olarak kabul etmişlerdir³⁰. Dolayısıyla, belirtilen eyaletler haricindeki eyaletlerde, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde karşılıklılık aranmamaktadır. New York eyaleti bu eyaletler arasında olmadığı gibi, yukarıda bahsedilen New York eyaletinin ilgili düzenlemesinde de karşılıklılık şartı yer almamaktadır³¹.

Yukarıda açıklandığı üzere, CPLR’ın 53. maddesinde, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinin New York mahkemeleri tarafından yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu madde de yer alan tenfiz şartları incelendiğinde, Türk hukukuyla benzer ve hatta Türk hukukundan daha hafif şartlar taşıdığı görülmektedir. New York eyalet düzenlemesi, 1962 tarihli Yeknesak Kanuna uygun olarak zorunlu ve takdiri olmak üzere iki grup halinde tenfize engel teşkil eden sebepleri hükme bağlamıştır. New York mahkemeleri, sadece aşağıdaki iki zorunlu şartın ol-

²⁸ David D. Siegel, Patrick M. Connors, New York Practice, Fifth Edition, 2015 Supplement, West Academic, 2015, s. 183; NY Code- Civil Practice Law and Rules: <http://codes.lp.findlaw.com/nycode/CVP>.

²⁹ Patricia Youngblood Reyhan, 2008-2009 Survey of New York Law, Conflict of Laws, Syracuse Law Review, 2010, 60 SYRLR 769, s. 772.

³⁰ Ronald A. Brand, Federal Judicial Center, International Litigation Guide, Recognition and Enforcement of Foreign Judgments, April 2012, s. 11.

³¹ Trevor C. Hartley, International Commercial Litigation Text, Cases and Materials on Private International Law, Second Edition, Cambridge, 2015, s. 446-447; Brand, s. 11-12.

maması halinde yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizini reddedecektir³². Bu şartlar şu şekildedir;

- a. Yabancı mahkeme kararı, tarafsız ve adil yargılanma ilkesinin uygulanmadığı bir hukuk sistemi içerisinde verilmiş ise,
- b. Yabancı mahkeme davalı üzerinde yargı yetkisine sahip değilse, tenfiz reddedilir³³.

CPLR 53. maddesinin 5304 sayılı bölümünde, aşağıda belirtilen şartlarda da mahkemenin yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizini reddetme imkanı tanınmıştır³⁴. Söz konusu şartlar şu şekildedir;

- a. Yabancı mahkemenin dava konusu üzerinde yargı yetkisi yok ise,
- b. Yabancı mahkeme işlemlerine taraf davalı, yabancı mahkemede kendisini savunabilmesi için yeterli süre içerisinde işlemlerden haberdar edilmemiş ise,
- c. mahkeme kararı hile ile elde edilmiş ise,
- d. mahkeme kararının dayandığı dava sebebi, New York Eyaletinin kamu düzenine aykırı ise,
- e. mahkeme kararı başka bir nihai ve kesin mahkeme kararı ile çelişiyorsa,
- f. Yabancı mahkemede işlemler taraflar arasında dava konusu uyuşmazlığın mahkeme işlemlerinden başka bir yolla çözümlenmesine imkan veren bir anlaşmaya aykırı ise,
- g. Aslında yetkisiz olup, yalnızca şahsa tebliğ yapıldığından dolayı yetkili mahkeme olarak kabul edilmiş bir mahkemeden alınan yabancı ilamın tenfizi söz konusu ise,
- h. Yabancı mahkeme kararının dava sebebinin hakarete ilişkin olması ve yabancı mahkemenin yargılama sisteminin düşünce ve basın özgürlüğünün Amerikan Birleşik Devletleri ve New York hukukundan daha az koruyucu olması durumunda tenfiz reddedilebilir³⁵.

D. Değerlendirme

Yukarıda belirtilen şartlar takdiri red sebebi olarak CPLR m. 53'de düzenlenmiştir. Bu şartlar ve zorunlu olan iki şart birlikte değerlendirildiğinde, New York eyalet hukukunda yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde aranan şartlar ile

³² David Stich, New York, Ed. Paul Hopkins, International Enforcement of Foreign Judgments, 2006, s. 496; Theodore Geiger, A Guide to Enforcing Foreign Court Money Judgments in New York State, 2015, s. 2-3.

³³ NY Code- Civil Practice Law and Rules: <http://codes.lp.findlaw.com/nycode/CVP>

³⁴ NY Code- Civil Practice Law and Rules: <http://codes.lp.findlaw.com/nycode/CVP>

³⁵ NY Code- Civil Practice Law and Rules: <http://codes.lp.findlaw.com/nycode/CVP>

Türk hukukunda (MÖHUK m. 54) aranan şartlar arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Örneğin, Türkiye’de tenfizi istenen New York bölge mahkemesinin kararı tazminat alacağının talep edildiği bir alacak davası olduğunda, bu tür para alacaklarına ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi New York mahkemelerince yapılmaktadır. Zira CPLR’ın 53. maddesi, para alacaklarına ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinin yapılması gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, Türkiye ile New York eyaleti arasında kanuni mütekabiliyetin varlığı kabul edilmeli, New York eyaleti mahkemesi tarafından verilen mahkeme kararlarının Türk mahkemesince tenfizine izin verilmelidir.

Burada önemle vurgulamak gerekir ki, MÖHUK m. 54, anlamında kanuni mütekabiliyetin kabulü, fiili mütekabiliyetin gerçekleşmiş olması şartına bağlı değildir. Zira, 54. maddenin (a) bendinde belirtilen mütekabiliyet türleri arasında “veya” kelimesi kullanılmak suretiyle, her bir mütekabiliyet biçimine müstakil bir anlam verilmiştir. Dolayısıyla, somut olayda, sadece kanuni mütekabiliyetin gerçekleşmiş olması, mütekabiliyet şartının gerçekleşmesi bakımından yeterlidir³⁶. Ancak belirtmek gerekir ki, kanuni ve ahdi mütekabiliyete rağmen, tenfize konu kararın verildiği ülkede benzer nitelikteki Türk mahkemesi kararlarının tenfizi reddedilmekte ise, 54. madde anlamında bir mütekabiliyetin kabulü mümkün değildir.

Fiili mütekabiliyet açısından, New York eyalet mahkemelerinin Türk mahkemesi kararlarını tenfiz edip etmeme açısından nasıl değerlendirdiğini örnekler vererek incelemek yerinde olacaktır. Fiili mütekabiliyetin olduğunu gösteren en önemli tenfiz kararı, New York eyaleti yüksek mahkemesinin 8 Haziran 2005 tarihinde verdiği, 601721/04 sayılı kararıdır³⁷. Davanın konusu ise, davacı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nun, Erol Aksoy’a karşı kazanmış olduğu, Türk mahkemesi kararının, New York eyaletinde, CPLR’ın 53. maddesi bağlamında tenfizine ilişkindir. Bu kararda New York mahkemesi, davacı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu lehinde ve davalı Erol Aksoy aleyhinde verilmiş olan İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesi’nin 2001/2026 sayı, 14 Nisan 2003 tarihli kararını CPLR’ın 53. maddesine uygun olarak tenfiz edilmesine karar vermiştir. Kararda, Türk mahkemesinin vermiş olduğu kararın madde 53 de belirtilen şartları taşıdığı özellikle vurgulanmıştır. Kararda ayrıca, 2003 tarihli *CIBC Mellon Trust Co / Mora Hotel Corp davasına* atıf yapılarak, CPLR kurallarının getiriliş sebebinin New York eyalet mahkemesi kararlarının da yurt dışında kolayca tenfiz edilmesini sağlamak olduğu belirtilmiştir.

³⁶ Cemal Şanlı, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, İstanbul 2013, Beşinci Baskı, s. 216, 224.

³⁷ Davaya ilişkin tüm belgelere, New York Eyaleti Yüksek Mahkemesinin web sayfasından ulaşılabilmektedir:

Supreme Court of the State of New York Country of New York, Saving Deposit Insurance Fund of Turkey (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu / Erol Aksoy, Index No. 601721/04, <http://iapps.courts.state.ny.us/iscroll/SQLData.jsp?IndexNo=601721-2004#>

Fiili karşılıklılığın varlığını kabul eden ve Amerikan doktrini tarafından örnek dava olarak gösterilen bir diğer dava, *Byblos Bank Eur., S.A. / Sekerbank Türk Anonim Sirketi*, 885 N.E. 2 d 191, (2008), kararıdır. Her ne kadar bu davada, Türk mahkeme kararının tenfizi istenmemiş olmakla beraber, New York temyiz mahkemesi, Belçika mahkemesi kararının tenfizini, New York eyaleti kanununda yer alan yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile çelişmesi şartına aykırılıktan dolayı reddetmiştir. Bu kararda, Belçika mahkemesi kararıyla çelişen karar Türk mahkemesi kararıdır. Böylece, New York Temyiz mahkemesi, Türk mahkemesi kararını tanıyarak, Belçika mahkemesi kararının tenfizini reddetmiştir³⁸.

Sonuç olarak şunu açıkça ifade etmek gerekir ki, Türk mahkemelerinin vermiş olduğu kararların, New York eyaletinde tenfiz edildiğine ilişkin hem kanuni hem de fiili karşılıklılık mevcuttur.

II. 601721/04 Sayılı New York Eyaleti Yüksek Mahkemesi Kararı: TMSF (Savings Deposit Insurance Fund of The Republic of Turkey) / Erol Aksoy Tenfiz Kararı³⁹

Dava konusu olayda, davacı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), 9.789.745 ABD dolarının davalı taraf Erol Aksoy tarafından ödeneceğine ilişkin Türk mahkemesi tarafından verilen kararının, CPLR'ın 53. maddesine göre tenfizini talep etmiştir. Dava sırasında, davacı TMSF, mahkemeden summary judgment (hızlı karar, özet karar) talebinde bulunmuştur⁴⁰. Buna karşılık, davalı Erol Aksoy ise, davanın durdurulması talebinde bulunmuştur. Hakim Richard B. Lowe, III, dava konusu olaya ilişkin maddi vakıaların, önceki kararlarda tespit edildiğini belirttikten sonra, tarafların taleplerini değerlendirmiştir⁴¹.

Davacı TMSF, tenfizini istediği Türk mahkemesi kararının CPLR'ın 53.maddesinde belirtilen yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfiz edilmesi şartlarını taşıdığını iddia ederek, summary judgment (hızlı karar) verilmesini talep etmiştir. Buna karşılık, davalı Aksoy, söz konusu Türk mahkemesi kararının 53. maddedeki şartlardan herhangi birini taşımadığını iddia etmemiş, sadece maddi vakıaların hızlı karar verilmesine engel olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme ise, aşağıda belirtilen sebeplerden dolayı, davacı TMSF'nin taleplerinin yerinde olduğuna karar vermiştir⁴².

³⁸ Ronald A. Brand, Federal Judicial Center, International Litigation Guide, Recognition and Enforcement of Foreign Judgments, April 2012, s. 23.

³⁹ Supreme Court of the State of New York Country of New York, Saving Deposit Insurance Fund of Turkey (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu / Erol Aksoy, Index No. 601721/04, (TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı) <http://iapps.courts.state.ny.us/iscroll/SQLData.jsp?IndexNo=601721-2004#>

⁴⁰ Amerikan milletlerarası usul hukukunda, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde, hızlandırılmış yargılama usulü kuralları kabul edilmiştir. Dolayısıyla Amerikan mahkemeleri, duruşma yapmaksızın ve esasa girmeksizin summary judgment (hızlı karar, özet karar, müteferrik karar) verebilirler.

⁴¹ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 1.

⁴² TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 1-2.

CPLR'nin 53. maddesi “temyiz aşamasında bulunmasına ya da temyiz yolu açık olmasına bakılmaksızın kesinleşmiş, nihai ve icrası mümkün yabancı mahkeme kararlarına” uygulanmaktadır. CPLR 5303. maddesinde, aynı kanunun 5304. maddesinde yer alan mahkeme kararının tanınmasına engel sebeplerden birinin bulunmaması durumunda, yabancı mahkeme kararının dava konusu edilerek tenfiz edilebileceği hükmü yer almaktadır. Ayrıca, mahkeme *CIBC Mellon Trust Co-Mora Motel Corp. N.V.* kararına somut uyuşmazlıkta atıfta bulunmuştur. Bu karara göre, yabancı mahkeme kararının tenfizi talebinde, ilamlı alacaklı, mahkemeden ilamlı borçlu hakkında yeni bir talepte bulunmamakta, sadece mahkemeden yabancı para alacağına ilişkin kararın tanınmasını ve yabancı mahkeme kararının New York'ta icra edilebilir bir New York mahkemesi kararı olmasını talep etmektedir⁴³.

Tenfizi istenen Türk mahkemesi kararının 53. madde gereğince tanınması gerektiği ve tanınmaması için herhangi bir sebebin bulunmadığı 2004 tarihindeki kararda ifade edilmiştir. Bununla birlikte, davalı Erol Aksoy, 53. maddedeki şartların yerine getirilmemiş olduğunu ispat edememiştir. Aksoy, bu maddedeki şartların yerine getirilmediğinden ziyade, Türkiye'deki mal varlığının dava konusu ilamlı alacağı karşılamaya yeterli olduğunu ve mal varlığının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından çıkartılmış olan yaklaşık 750 milyon ABD doları tutarındaki ödeme emirleri dolayısıyla, TMSF tarafından haczedilmiş olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle, TMSF'nin Aksoy'un dava konusu alacağının ödenmesine yetecek miktarda bir mal varlığının Türkiye'de bulunmadığı iddiasının, hızlı karar verilmesini engelleyen bir maddi vakıa olduğu davalı tarafından iddia edilmiştir. Ayrıca, Erol Aksoy, Türkiye'de ödeme emirlerinin geçerliliği ve miktarına ilişkin yapmış oldukları itirazlara ilişkin sürecin Türk mahkemelerinde devam ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, davalı, Türk mahkemelerince ödeme emirlerinin geçerli olmadığına karar verilmesi veya TMSF tarafından haksız yere yüksek miktarda para tahsil edildiğinin karara bağlanması durumunda, Türk hükümetinin kendisine karşı sorumlu olacağını ve TMSF tarafından haczedilmiş mal varlığının, dava konusu Türk mahkemesi kararının icrasında kullanılabileceğini iddia etmiştir. Bu nedenlerle Aksoy, Türk mahkemesi kararının New York Mahkemesince tenfizine karar verilmesinin gereksiz olduğunu ileri sürmüştür⁴⁴.

Mahkeme, yukarıda atıf yapmış olduğu *CIBC Mellon Trust Co. kararına* tekrar gönderme yaparak, kendisinden sadece yabancı para alacağının ilamına ilişkin kararı tanıyıp, bu kararı icra edilebilir New York mahkemesi kararına dönüştürmesinin talep edildiğini, Aksoy'un iddia ettiği, ödeme emirlerine ilişkin davanın, bu davayla ilgisinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, mahkeme, Erol Aksoy tarafından iddia edilen hususların, Türk mahkemesi kararının tenfizini engellemesi gerektiğine ilişkin herhangi bir hukuki görüş sunmadığını da tespit etmiştir. Kısaca, Erol Aksoy, New York

⁴³ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 2.

⁴⁴ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 2-3.

dışında mal varlığı bulunsa dahi, tenfiz davasının hukuka aykırı olduğunu ispat edememiştir. Ayrıca, Aksoy, davacı TMSF'nin alacağını iki kez tahsil edeceğine ilişkin bir delil sunmamıştır. Aynı zamanda Türkiye'deki davada ortaya çıkacak sonucun bu davada hızlı kararın reddine sebep teşkil edeceği yönündeki iddiasını destekleyecek bir hukuki görüş davalı tarafından mahkemeye sunulmamıştır. Bu nedenle, davalı, TMSF'nin haklı olduğu iddiaların aksini ispat edemediği gibi, herhangi bir maddi vakıada ileri sürememiştir⁴⁵.

Erol Aksoy, ayrıca, TMSF'nin tenfize konu olan ilamlı alacak için bir para cezası veya akdi faiz talebinde bulunamayacağını iddia etmiştir. Zira dava dilekçesinde TMSF "Aksoy aleyhinde faizi ile birlikte 9.789.745 ABD dolarına hükmedilmesini talep etmiştir.". Ancak, TMSF, hızlı karar (*summary judgment*) talebinde ise, dava konusu olan Türk mahkemesinin kararında belirtilen ana tutarı ve bunun yanında yabancı mahkeme kararının tenfizinde belirtilen faiz ve diğer masrafların tahsilini talep etmiştir. TMSF'nin sunmuş olduğu belgeler ve tenfizi istenen Türk mahkemesi kararına göre, talep şu kalemlerden oluşmaktadır: 49.000 ABD doları ana kredi faizi; 10.2 Milyon ABD doları akdi faiz; taraflarca 3.1 ve 3.3 milyon ABD dolarına teka-bül ettiği iddia edilen 4.348.901.474.336 Türk lirası para cezası, 26.572.253.685 Türk Lirası vekalet ücreti ve bunlardan düşülecek olan önceden tahsil edilen 158.000 Amerikan Dolarıdır⁴⁶.

TMSF verdiği cevap dilekçesinde, 3.1 milyon ABD doları tutarındaki para cezası ile 10.2 milyon ABD doları tutarındaki akdi faiz taleplerini geri aldığı beyan etmiştir. TMSF, dilekçesinde, eğer hızlı karar talebi kabul edilirse, bu ilave tutarlarının New York'ta tahsili yoluna gidilmeyeceğini ifade etmiştir. Bu nedenle, Aksoy, TMSF'nin ilk bakışta haklı görünen talebinin aksini ispat edememiş ve hızlı karar talebinin reddini gerektirecek maddi bir vakıayı ileri sürememiştir. Bunun yanında, aşağıda belirtilen nedenlerle, davalı Aksoy CPLR madde 2221 veya 2201 uyarınca, davanın durdurulması talebini haklı kılacak delil sunamamıştır. Bu nedenle, Aksoy'un TMSF'nin önceden talep ettiği para cezası ve akdi faiz talebine ilişkin iddiaları, TMSF'nin bu taleplerden vazgeçmiş olması nedeniyle, artık herhangi bir öneme haiz olmayıp, davayla herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır⁴⁷.

Aksoy'un bu davada yeniden yapmış olduğu davayı durdurma talebi aşağıdaki iddialara dayanmaktaydı: TMSF'nin 3.1 milyon ABD doları tutarındaki para cezasına ve 10.2 milyon ABD doları tutarındaki akdi faiz talebine; TMSF'nin Türkiye'de Aksoy'a ait mal varlıkları üzerindeki rehni kaldırmadığı iddiasına; TMSF'nin ilamlı alacağını Türkiye'de tahsil edebilecek olması dolayısıyla, tenfiz davasının gereksiz olduğu iddiasına ve Aksoy'un Türkiye'de ödeme emirlerine karşı açmış olduğu davanın,

⁴⁵ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 3.

⁴⁶ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 3-4.

⁴⁷ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 4.

kendisinin Türkiye'deki mal varlığının Türk mahkemesi kararında belirtilen borcun ödenmesi için yetebileceği şeklindeydi⁴⁸.

CPLR'nin 2221 (e) maddesi yeniden yapılacak davanın durdurulması taleplerinde;

“1. Bu durumun açıkça belirtilmesi,

2. Önceki talepte yer almayan ve önceki tespitleri değiştirebilecek nitelikte yeni maddi vakıalara dayanılması ya da kanunda önceki tespitlerde değişikliğe gidilmesini gerektirecek bir değişikliğin yapılmış olması,

3. Önceki talepte ilgili maddi vakıaların gösterilememe sebeplerinin makul bir gerekçeye dayanması gerekmektedir.”⁴⁹

TMSF'nin 3.1. milyon ABD doları tutarındaki para cezasına ve 10.2 milyon ABD doları tutarındaki akdi faiz talebini geri çekmiş olması, bu yeni maddi vakıaları, mesnetsiz hale getirmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere, TMSF'nin Türkiye'de Erol Aksoy'a ait mal varlığı üzerindeki rehni kaldırmadığı iddiası ve dolayısıyla TMSF'nin tenfize konu Türk mahkemesi kararında hükmedilen alacağını Türkiye'de tahsil yoluna gidebileceği iddiası, bu dava ile ilgili olmadığından, önceki tespitlerde bir değişikliğe gidilmesini gerektirecek yeni bir maddi vakıa oluşturmamaktadır. Bunun yanında, Aksoy'un Türkiye'de ödeme emirleri hakkında açmış olduğu davalar 11 Kasım 2011 tarihinden itibaren diğer bir ifadeyle, Aksoy'un bu davanın durdurulması talebinden çok öncesinden beri devam etmektedir. Belirtilen bu nedenlerle, Aksoy, CPLR'nin 2221 maddesi gereğince davanın durdurulmasını yenileme hakkının bulunduğunu ispat edememiştir⁵⁰.

Bunun yanında mahkeme, CPLR madde 2201'de “mahkemenin uygun davalarda, haklı görmesi halinde davanın durdurulması kararını verebileceği” hükmüne göre de, Aksoy'un davanın durdurulması talebinin kabul edilemeyeceğine karar vermiştir⁵¹.

Aksoy, TMSF'nin Türkiye'de kendisine ait mal varlıklarını dondurduğunu, dolayısıyla, bu durumun ilamlı borcunu ödeme kabiliyetini ortadan kaldırdığını ve bu nedenle TMSF'nin New York kanunları uyarınca ilamı alacağı için faiz işletilmesi talebinde bulunamayacağını iddia etmiştir. Ancak, söz konusu karar, Türkiye'de 14 Nisan 2003 tarihinde alınmıştır ve bu tarihten sonra Aksoy, Park Avenue bankasındaki hisselerini elden çıkartıp borcunu ödeyebilecek durumda olmasına rağmen bunu yapmamıştır. Dolayısıyla, ilamlı borcun kapatılmasında kullanılabilir Türk-

⁴⁸ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 4.

⁴⁹ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 4.

⁵⁰ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 5.

⁵¹ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 5.

kiye dışında mal varlığına sahip olması nedeniyle, Aksoy'un iddiaları mesnetsiz kalmaktadır. Bu nedenlerle, Aksoy'un karşı talebi reddedilmiştir⁵².

Dava konusu Türk Mahkeme kararında hükmedilen alacak 9.789.745 ABD doları anapara borcu, 48.997 ABD doları faiz, 26.572.253.685 Türk Lirası vekâlet ücreti, daha önceden tahsil edilen 158.222 ABD dolarından oluşmaktadır⁵³.

Yukarıda belirtilen nedenlerle,

Davacı tarafın talebinin kabulüne ve yerinde görülecek hesap pusulalarının sunulması üzerine zabıt katipliğince belirlenecek masraf ve giderler ile zabıt katipliği tarafından hesaplanmak üzere, 14 Nisan 2003 tarihinden kararın çıkarıldığı tarihe kadar kanunen tanınmış yıllık % 9 sonrasında ise yasal faiz oranı üzerinden hesaplanacak faiziyle birlikte, davacı taraf lehine ve davalı taraf aleyhine 9.680.520 ABD doları artı 26.572.253.685 Türk Lirasının kayıtlara alınması yönünde zabıt katipliğine talimat verilmesine ve davalı tarafın davanın durdurulması talebinin reddine karar verilmiştir⁵⁴.

SONUÇ

Yukarıda yapılan açıklamalardan açıkça anlaşılacağı üzere, New York Eyalet hukukunda, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde karşılıklılık şartı aranmamaktadır. Önemle belirtmek gerekirse, Amerika Birleşik Devletlerinde sadece sekiz eyalette, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde, karşılıklılık şartı aranmaktadır⁵⁵. Ayrıca, CPLR m. 53'de yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde aranan şartlar ile Türk hukukunda aranan şartlar arasında bir benzerlik olduğu, hatta New York eyalet hukuku düzenlemesinin daha hafif şartlar öngördüğü açıkça anlaşılmaktadır.

Buna ilaveten, TMSF'nin Erol Aksoy'a karşı kazanmış olduğu İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından verilen kararın tenfizine ilişkin davada, New York eyaleti yüksek mahkemesi 601721/04 sayılı kararı ile Türk mahkemesinin vermiş olduğu kararın tenfizini kabul etmiştir. Bu durum, yabancı mahkeme kararlarının tenfizi açısından Türkiye ile New York eyaleti arasında fiili mütekelibiyetin bulunduğunu açıkça göstermektedir. Dolayısıyla, MÖHUK m. 54/a anlamında yabancı mahkeme kararlarının Türkiye'de tenfizinde aranan Türkiye ile kararın verildiği ülke arasında karşılıklılık bulunmalıdır şartı gerçekleşmiş olup, Türkiye ile New York eyaleti arasında mahkeme kararlarının tenfizi açısından hem kanuni hem de fiili karşılıklılığın bulunmakta olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

⁵² TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 5.

⁵³ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 5-6.

⁵⁴ TMSF / Erol Aksoy Tenfiz Kararı, s. 6.

⁵⁵ Brand, s. 21.